

สภาพปัญหา

นับตั้งแต่ปี 1947 ถึงปี 1963 ไทยมีผู้นำทางการเมืองเป็นทหารสองกลุ่ม กลุ่มหนึ่งนำโดยจอมพล ป.พิบูลสงคราม ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งนำโดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งภายใต้ผู้นำทางทหาร สองกลุ่มนี้มีนโยบายการเมือง การเศรษฐกิจ และการต่างประเทศ ที่มีลักษณะทั้งเหมือนและต่างกัน

ผู้นำทหารสองกลุ่มนี้มีนโยบายการเมืองคล้ายคลึงกันคือ ปกครองโดยอาศัยอำนาจเผด็จการมิได้ใช้กฎเกณฑ์ทางกฎหมายสูงสุดคือ รัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตย นอกจากนี้ยังมีนโยบายต่างประเทศที่ต่อต้านประเทศคอมมิวนิสต์และอยู่เคียงข้างประเทศเสรีประชาธิปไตย โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาอย่างชัดเจน

แต่อย่างไรก็ตาม ผู้นำทหารสองกลุ่มนี้ต่างก็มีนโยบายทางเศรษฐกิจที่เห็นได้ชัดว่าแตกต่างกัน กล่าวคือ ภายใต้การนำของจอมพล ป.พิบูลสงคราม ผู้นำทหารของไทยมีนโยบายเศรษฐกิจชาตินิยมอาศัยรัฐวิสาหกิจเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาประเทศ ซึ่งหมายความว่า รัฐเป็นผู้นำในการทำการผลิตเป็นหลัก ส่วนกลุ่มธุรกิจอื่น ๆ ทั้งพ่อค้าที่เป็นชาวไทยและชาวต่างประเทศ เป็นเพียงผู้มีบทบาทร่วมในโครงสร้างทางการผลิตของระบบเศรษฐกิจเท่านั้น ส่วนจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นั้น กลับมีนโยบายทางเศรษฐกิจตรงกันข้ามโดยกำหนดให้รัฐเป็นเพียงผู้สนับสนุนให้กลุ่มธุรกิจทั้งที่เป็นคนไทยและชาวต่างประเทศเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในโครงสร้างเศรษฐกิจ ทั้งนี้รัฐบาลชุดนี้เองได้สร้างเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ใช้อำนวยความสะดวกกลุ่มธุรกิจเหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็นการประกาศนโยบายที่แน่ชัด มีการออกกฎหมายต่าง ๆ สนับสนุน ตลอดจนวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับแรกซึ่งเน้นปรัชญาการพัฒนาเศรษฐกิจแบบเปิดออกมารองรับด้วย

นโยบายทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันทั้งสองอันนี้ย่อมมิได้พัฒนาขึ้นมาโดยปราศจากเงื่อนไข ทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ ซึ่งย่อมหมายความว่า นโยบายเศรษฐกิจไทยย่อมมิได้เกิดขึ้นโดยบังเอิญหรือซาดเหตุฉนวนรวบ¹

เงื่อนไขแห่งพัฒนาการของระบบเศรษฐกิจไทยนั้นเท่าที่มีการศึกษาแล้วปัจจัยภายนอกได้มีส่วนเกี่ยวพันด้วยตลอดมา เช่น จากการศึกษาของ James C. Ingram พบว่า อังกฤษเป็นประเทศซึ่งมีบทบาทอย่างสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจไทยทั้งในแง่ของการเข้ามาลงทุนทำการค้าในกิจการสำคัญ ๆ เช่น กิจการป่าไม้ เหมืองแร่ และยิ่งเข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจของไทยในฐานะที่ปรึกษาทางเศรษฐกิจการคลังของพระมหากษัตริย์ไทย²

บทบาทของต่างประเทศต่อระบบเศรษฐกิจไทยนี้ได้มีผลอย่างต่อนิ่งนอกเหนือจากบทบาทของการเข้ามาลงทุนและที่ปรึกษาทางเศรษฐกิจข้างต้น เพราะอังกฤษได้กลายเป็นปัจจัยภายนอกที่อาศัยสนธิสัญญาเบาว์ริง เข้ามาบังคับบีบบังคับให้ไทยเปิดประเทศจนกระทั่งโครงสร้างทางเศรษฐกิจของไทยเปลี่ยนไปเป็นระบบการผลิตเพื่อการค้าแบบเมืองขึ้น (Dependent Commodity Production)

กล่าวคือ ทำให้เกิดขยายการผลิตที่สนองความต้องการของมหาอำนาจตะวันตก คือท่าป่าไม้สักในภาคเหนือ สินค้าที่ทุกทั้งหมคนส่งไปลงเรือที่เมืองท่าบั้งและสิงคโปร์ของอังกฤษ เพื่อส่งต่อไปยังประเทศในยุโรป พร้อมกับนั้นสินค้าเข้าถูก ๆ ทำโดยเครื่องจักรก็เข้ามาในเมืองไทย โครงสร้างทางเศรษฐกิจไทยถูกเปลี่ยนให้เป็นแหล่งวัตถุดิบเป็นแหล่ง

1

Peter F. Bell, "The Evaluation of Thai Economy," Asia A Journal Published by The Asia Society New York (Supplement No.2) Spring 1976.

2

James C. Ingram, Economic Change in Thailand Since 1950-1970 Stanford : Stanford University Press, 1974), pp.173-178, 204.

ระบายนุ และเป็นตลาดของมหาอำนาจตะวันตกไป ¹

แต่อย่างไรก็ตาม บทบาทของต่างประเทศในระบบเศรษฐกิจโคลดลงเรื่อย ๆ ภายผลของนโยบายชาตินิยมภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 1932 โดยมีการโอนกิจการต่าง ๆ ของชาวต่างประเทศมาเป็นของรัฐ และดำเนินมาจนถึงสงครามโลกครั้งที่ 2 ทั้งนี้ทั้งนี้ข้อสังเกตว่าภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา ไม่มีต่างชาติเข้ามามีบทบาททางเศรษฐกิจไทย หรือเพราะเหตุที่มีการศึกษาวิจัยกันโดยทั่วไปแล้วบทบาทต่างประเทศของไทยที่ซึกที่สุดก็คือ บทบาทของสหรัฐอเมริกาตอนนโยบายต่างประเทศ คือ การร่วมกันต่อต้านคอมมิวนิสต์เท่านั้น

เท่าที่กล่าวมาข้างต้นว่าด้วยเงื่อนไขของปัจจัยภายนอกต่อการพัฒนาการของระบบเศรษฐกิจไทยนั้นจึงสามารถแยกเหตุผลแห่งการทำการศึกษารูปแบบของสหรัฐอเมริกาบนนโยบายเศรษฐกิจไทยอันเป็นประเด็นหลักในการทำวิจัยครั้งนี้ได้เป็น 2 ส่วนคือ

ประการแรก

ประการแรกเป็นประเด็นที่ต่อเนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายนอกกับพัฒนาการของระบบเศรษฐกิจคือ ความเป็นอิสระ (Autonomous) ของระบบเศรษฐกิจหนึ่งคือ เท่าที่มีการศึกษาทางด้านการพัฒนาเศรษฐกิจนั้นได้มีการ เสนอกรอบแห่งการวิเคราะห์เอาไว้ อย่างกว้าง ๆ ที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศแล้วกับประเทศที่อยากจน เช่น งานของ Hans Singer และ Javed Ansavi ได้เสนอว่า การพัฒนาของประเทศหนึ่งนั้นมิได้เกิดขึ้นโดยตัวเองเท่านั้น ประเทศอื่น ๆ จะมีส่วนเกี่ยวข้องด้วย ²

¹ ฉัตรทิพย์ นาถสุภาและสุธี ประศาสน์เศรษฐ, "ระบบเศรษฐกิจไทย ค.ศ. 1851-1910," ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (บก.) วิวัฒนาการทุนนิยมไทย (ฝ่ายวิชาการ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กลุ่มเศรษฐกิจธรรม คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2523), หน้า 8.

²

Hans Singer and Javed Ansavi, Rich and Poor Countries (Second edition) (London : George Allen and Unwin, 1978), pp.35-36.

ข้อเสนอของนักวิชาการทั้งสองนี้ต้องการจะชี้ให้เห็นว่าประเทศหนึ่งประเทศใดหาได้มีความเป็นอิสระ (Autonomous) ไม่เกี่ยวข้องกับรัฐอื่น ๆ ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมภายนอกอย่างไรก็ตาม ความเกี่ยวข้องของประเทศที่ร่ำรวยและยากจนจะมีลักษณะใดนั้นขึ้นอยู่กับแนวทางการวิเคราะห์และประเมินที่ผู้ศึกษาแต่ละคนจะเน้น

Samir Amin ได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศโดยพัฒนาว่า ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศอาณานิคมต่าง ๆ ได้เป็นอิสระ ประเทศเหล่านี้เรียกร้องเอกราชของชาติคน ปฏิเสธการเข้าร่วมเป็นพันธมิตรทางการทหารกับชาติมหาอำนาจ แต่โดยทั่วไปแล้วเป้าหมายและแนวนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจมิได้ทำให้ประเทศของตนเป็นอิสระจากระบบการแบ่งงานกันทำระหว่างประเทศแต่อย่างใด นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเหล่านี้ยังยอมรับในการพึ่งพาประเทศมหาอำนาจภายนอกอยู่¹ ซึ่งได้กลายเป็นจักรกลสำคัญทำให้ประเทศเหล่านี้ยากจนลงในแง่การเสียเปรียบทางการค้า กลายเป็นหนี้ประเทศที่ร่ำรวย กลายเป็นแหล่งระบายสินค้าทุนจากประเทศที่ร่ำรวย²

แต่มีทฤษฎีอีกกลุ่มหนึ่งก็มองว่าจริงอยู่ประเทศร่ำรวยมีความเกี่ยวข้องกับระบบเศรษฐกิจของประเทศที่ยากจนอย่างแน่นอน แต่จะเป็นตัวนำของการพัฒนาเศรษฐกิจให้ทันสมัยยิ่งขึ้นเพราะประเทศร่ำรวยเหล่านี้ยอมจะเป็นแหล่งวิทยาการสมัยใหม่ (Modern Technology) แหล่งวิชาความรู้ (Know-how) เป็นแหล่งเงินทุนและทุน (สินค้า)³

1 Samir Amin, "Self-Reliance and The New International Economic Order," Review (July-August 1977), p. 1.

2 Frank T. Figgerald, "Sociology of Development," Journal of Contemporary

3 W.W. Rostow, The Stages of Economic Growth : A Non Communist Manifesto New York : Cambridge University Prwss, 1969), p. 39.

อย่างไรก็ตาม Osvaldo Sunkel ได้สรุปข้อถกเถียงว่า บทบาทของประเทศ
 ร่ำรวยในระบบเศรษฐกิจของประเทศที่ยากจนว่าถึงแม้จะไม่สามารถแยกแยะได้ว่า ประเทศ
 ร่ำรวยเข้ามาเกี่ยวข้องในระบบเศรษฐกิจประเทศยากจนจะดีหรือไม่ดีก็ตาม แต่บทบาทของประเทศ
 ร่ำรวยย่อมจะมีแน่นอนและเป็นสิ่งที่ผู้กำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจในประเทศยากจนต้องพิจารณา
 อย่างยิ่ง ¹

ประการที่สอง

เมื่อพิจารณาบทบาทหรือความเกี่ยวข้องกับระบบเศรษฐกิจไทยภายหลังสงคราม
 โลกครั้งที่ 2 ประเทศที่น่าจะหยิบยกมาทำการศึกษายิ่งก็คือ สหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นมหาอำนาจ
 ที่มีบทบาทต่อไทยมากที่สุดโดยเฉพาะด้านการต่างประเทศ

แต่เมื่อได้ทำการศึกษางานทางวิชาการที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกา
 กับไทยแล้วปรากฏว่า มักจะมีการศึกษากันแต่เฉพาะเรื่องการเมืองระหว่างประเทศในยุคสงคราม
 เย็น กล่าวคือถือว่าทั้งสองประเทศต่างก็มีนโยบายต่างประเทศร่วมกันในการต่อต้านคอมมิวนิสต์
 โดยมีสงครามเกาหลี การก่อตั้งองค์การซีโต้และการร่วมรบในสงครามเวียดนามเป็นประจักษ์
 พยาน

ผลงานทางวิชาการที่ว่าควรมีนโยบายการต่อต้านคอมมิวนิสต์อันเป็นลักษณะเด่น
 ของความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศนี้ เช่น Frank C. Darling ได้อธิบายว่า บทบาทของ
 สหรัฐอเมริกาต่อไทยมีเหตุผลของการต่อต้านคอมมิวนิสต์ทำให้รัฐบาลอเมริกันเพิ่มบทบาทของตน
 อย่างรีบเร่งในไทย ² และ David A. Wilson ก็กล่าวในลักษณะเดียวกันว่า บทบาทของ

1

Osvaldo Sunkel, "External Economic Relations and The Process
 of Development : Questions for an Alternative Analytical Framework,"
Institute of Development his Discussion paper No.51 (June 1974), p.1.

2

Frank C. Darling, "American and Thailand," Asian Survey
 Vol,7 No.4 (April 1967), p.215.

สหรัฐอเมริกาในไทยไม่ได้มาจากสิทธิ ด้วยกฎหมาย หรือความใกล้ชิดกันยาวนานใด ๆ ทั้งสิ้น แต่เป็นเพราะผลประโยชน์ของสหรัฐอเมริกาที่ต้องการหยุดยั้งบทบาทที่เป็นอันตรายของจีนและ เวียดนาม¹ ส่วนแถมสุด นูเมนนท์ โคอิอธิบายว่า ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ยังผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกากับไทยกลับกลายเป็นเรื่องของผลประโยชน์ทางการเมือง โดยต่างฝ่ายต่างยึดมั่นในอุดมการณ์ต่อต้านคอมมิวนิสต์²

จะเห็นได้ว่าประวัติความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศตามที่นักวิชาการดังกล่าวข้างต้นได้ศึกษาเอาไว้แล้วมุ่งไปยังประเด็นการเมืองระหว่างประเทศที่ว่าด้วยการต่อสู้ระหว่างค่ายเสรีนิยมภายใต้การนำของสหรัฐอเมริกากับค่ายสังคมนิยมภายใต้การนำของรัสเซียและจีน โดยไทยเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการต่อสู้กันเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าจะมีงานทางวิชาการอื่น ๆ ที่ได้กล่าวถึงประเทศอื่น ๆ แยกกันไต่ถามจากการใช้กรอบของสงครามเย็นมาอธิบายเหตุการณ์ไม่ เช่นงานที่กล่าวถึงประเด็นทางการเมืองภายในของไทย และประเมินผลถึงการเมืองภายในกับความเกี่ยวข้องกับการเมืองระหว่างประเทศ เช่น งานของชาญวิทย์ เกษศิริ³ คณีย์ ทองใหญ่⁴ หรืองานที่กล่าวเน้น

1

David A. Wilson, The United States and The Future of Thailand (New York : Publishers, Inc., 1970), p.160.

2

แถมสุด นูเมนนท์, ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-สหรัฐอเมริกาภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2525), หน้า 33.

3

Charavit Kasetsiri, Thailand and The United States : Partners in Southeast Asia (Los Angeles, Occidental College, Unpublished MA. Thesis, 1966)

4

คณีย์ ทองใหญ่, ปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทยสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ (2500-2506) วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2500-2506) วิทยาลัยการศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัย, 2518.

เฉพาะเรื่องความสัมพันธ์เกี่ยวกับความมั่นคงของสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะการศึกษาถึงบทบาทของทหารอเมริกันในไทย เช่น งานของ พงษ์ศักดิ์ ภิษยทัต¹ และพนศักดิ์ วิญญรัตน์² หรืองานทางวิชาการที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างสองประเทศนี้ก็ได้อะทอนให้เห็นถึงกรอบการวิเคราะห์ในแง่ของการต่อต้านคอมมิวนิสต์และผลทางเศรษฐกิจด้วย เช่นงานของ ถวัลย์ พลพิพน³

ผู้เขียนมีความเห็นว่าแทนที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกากับไทย เพียงด้านใดด้านหนึ่งคงดีอย่างงานวิจัยทางวิชาการที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจึงสมควรขยายแนวการมองความสัมพันธ์ระหว่างสองรัฐนี้ให้กว้างขึ้นออกไปอีกในแง่ของการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในและภายนอกในแบบของทฤษฎีเกี่ยวพัน (Linkage Theory)

กล่าวคือ ลักษณะกว้าง ๆ ของทฤษฎีนี้ถึงแม้จะเน้นความสัมพันธ์ด้านการเมืองภายในและนโยบายต่างประเทศเป็นหลักก็ตามแต่จะให้ภาพการมองความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกว้างขึ้น เพราะได้แยกระบบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐออกเป็น 2 ระบบใหญ่คือ

¹ พงษ์ศักดิ์ ภิษยทัต, "ทหารอเมริกันในเมืองไทย," รัฐศาสตร์นิเทศ ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (มกราคม - มีนาคม 2514)

² พนศักดิ์ วิญญรัตน์, โครละเม็กซิโกไทย (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิชเนศ, 2518)

³ ถวัลย์ พลพิพน, บทบาทความช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกากับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในประเทศไทย วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2513.

(ก) ความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองระหว่างประเทศกับการเมืองภายในประเทศนั้นเป็นความสัมพันธ์ระหว่างชาติหรือประเทศอันเป็นระบบย่อย (Sub-system)

(ข) ระบบใหญ่อันได้แก่ระบบระหว่างประเทศ (International system) ซึ่ง James N. Rosenan ได้กล่าวเอาไว้ว่าการที่จะเข้าใจการเมืองระหว่างประเทศได้ก็จำต้องศึกษาหรือเข้าใจการเมืองภายในประเทศด้วย และในขณะเดียวกันก็จะเข้าใจการเมืองภายในประเทศได้ก็จำต้องเข้าใจการเมืองระหว่างประเทศด้วย¹

แง่มุมที่ Rosenan เสนอนี้นอกจากจะทำให้มองความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกว้าง และมีระบบขึ้นจากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระบบย่อยกับระบบใหญ่แล้ว Rosenan ยังเสนอรายละเอียดลงไปอีกว่า มี 2 ปัจจัยที่สัมพันธ์กันคือ

(ก) สิ่งที่เราเรียกว่าปัจจัยภายในประเทศ (Internal Factors) หรือสภาพแวดล้อมภายในประเทศ (internal environment) ซึ่งได้แก่บทบาทของผู้นำและกลุ่มผู้นำ สภาวะทางเศรษฐกิจภายในประเทศ ปัญหาการเมืองภายในประเทศ มติมหาชนภายในประเทศ บทบาทของสื่อมวลชน

(ข) สิ่งที่เราเรียกว่าปัจจัยภายนอกหรือสภาวะแวดล้อมภายนอกประเทศ ซึ่งได้แก่สภาพของการเมืองระหว่างประเทศที่ปรากฏอยู่ในระยะเวลานั้น รวมทั้งบทบาทและนโยบายของประเทศนั้นด้วย²

เพื่อช่วยให้เข้าใจทฤษฎีความเกี่ยวพันของ Rosenan มากยิ่งขึ้น จึงขอให้ศึกษา ดังนี้

1

James N. Rosenan ed., Linkage Politics (New York : The Free Press, 1969), pp. 1-20.

2

James N. Rosenan., Op.cit., pp. 52-56.

ตามทฤษฎีความเกี่ยวพันของโรสนานพอจะสรุปได้ดังนี้คือ

(1) ทฤษฎีนี้ถึงแม้จะยังไม่ได้แยกแยะโดยละเอียดถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ก็ตาม แต่แนวความคิดนี้ก็ให้ความที่กว้างขึ้น เพราะได้แยกปัจจัยต่าง ๆ ออกมาให้เห็น (ดังตาราง) และได้จัดกลุ่มปัจจัยต่าง ๆ ออกเป็นส่วน ๆ เช่น ปัจจัยภายในได้แยกส่วนของผู้อำหนดนโยบายและองค์กรของผู้อำหนดนโยบายออกให้เห็นชัดเจนขึ้นเป็นต้น หรือแยกปัจจัยภายนอกออกเป็นกลุ่ม ๆ คือแทนที่จะเห็นแต่ประเด็นทางการเมืองว่าด้วยการแข่งขันกันระหว่างมหาอำนาจแล้ว ยังอธิบายปัจจัยในระดับภูมิภาคและปัญหาทางเชื้อชาติเข้ามาประกอบด้วย

(2) ทฤษฎีนี้ช่วยให้การวิเคราะห์ที่เป็นระบบมากยิ่งขึ้น โดยศึกษาความสัมพันธ์และความเกี่ยวเนื่องของระบบย่อย (ภายในระบบย่อยด้วย) ไปสู่ระบบใหญ่หรือระบบระหว่างประเทศ และจากระบบระหว่างประเทศมาสู่ระบบย่อย

(3) ทฤษฎีนี้ช่วยให้เห็นว่าการกระทำของรัฐหนึ่งย่อมจะมีผลกระทบต่อรัฐอื่น ๆ ด้วยเสมอไปไม่มากนักน้อย ซึ่งเป็นเหมือนปฏิกิริยาตอบกลับของอีกรัฐหรือระบบหนึ่งนั่นเอง

จากการศึกษาของ Rosenan ผู้เขียนจึงนำเอากรอบของทฤษฎีของ Rosenan อย่างกว้าง ๆ มาใช้คือ ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกากับไทย มีฐานะเป็นระบบย่อย (Sub-system) ซึ่งอยู่ภายใต้ระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ กล่าวคือ การแข่งขันกันในสงครามเย็นภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ระหว่างโลกคอมมิวนิสต์ภายใต้การนำของสหภาพโซเวียตกับโลกเสรีประชาธิปไตยภายใต้การนำของสหรัฐอเมริกา ซึ่งต่างต่อสู้กันทั้งทางการเมืองและทางเศรษฐกิจ

สิ่งที่เกิดขึ้นในระบบระหว่างประเทศมีผลกระทบต่อระบบย่อย (Sub-system) ด้วยคือ ต่อความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกาและไทยด้วย ทั้งในแง่ของการเมืองและเศรษฐกิจ ซึ่งสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด กล่าวคือ ภายอิทธิพลของปัจจัยภายนอกซึ่งหมายถึงการต่อสู้กันในสงครามเย็นระหว่างมหาอำนาจ 2 มหาอำนาจ สหรัฐอเมริกาซึ่งมีนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ได้ใช้นโยบายทั้งทางการเมืองทหารและการเมืองเข้ามาดำเนินการต่อไทย ไม่ว่าจะเป็นความช่วยเหลือทางการเมืองหรือการมีสนธิสัญญาป้องกันร่วมกัน (ซีโต้) เป็นต้น

ส่วนในแง่ทางเศรษฐกิจภายใต้หลักการทรูแมน ซึ่งประธานาธิบดีทรูแมน ได้แถลง
ต่อรัฐสภาอเมริกันในปี 1947 ว่า

"การบีบบังคับประชาชนที่มีอิสรภาพให้อยู่ใต้อาณาการปกครอง
แบบเผด็จการ ไม่ว่าจะโดยการรุกรานโดยตรงหรือโดยอ้อมถือว่าเป็น
เป็นการทำลายพื้นฐานของสันติภาพระหว่างประเทศ ซึ่งหมายถึง
เป็นการทำลายความมั่นคงปลอดภัยของสหรัฐอเมริกา จึงถือเป็น
นโยบายของสหรัฐที่จะสนับสนุนประชาชนที่มีอิสรภาพเหล่านั้น
ในการต่อต้านความพยายามที่จะกดขี่โดยการชักจูงของใน
บางกลุ่ม (ภายในรัฐ) หรือโดยการบีบบังคับจากภายนอก" ¹

ภายใต้หลักการนี้ได้มีการประกาศใช้โครงการ Point four ในปี 1949 ซึ่งเป็น
โครงการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจเพื่อต่อต้านคอมมิวนิสต์ โดยถือว่าความช่วยเหลือ
เหล่านี้จะช่วยฟื้นฟูเศรษฐกิจแก่ประเทศที่ยากจน ซึ่งอาจก่อให้เกิดความปั่นป่วนและเป็นช่องทาง
ให้มีการแทรกซึมและบ่อนทำลายได้ ²

1

Harold and Margaret Spront, Foundations of International
Politics (New Jersey : D. Van Nostrand Company, Inc., 1962), p.256.

2

Agency for International Development, Principle of Foreign
Economic Assistance (US. Government Printing Office, Washington D.C.,
1965), p.1.

นอกจากนี้หลักการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจนี้ยังเป็นการตอบสนองผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาด้วย เพราะในขณะนั้นสหรัฐอเมริกามองเห็นว่าประเทศเหล่านี้ประสบปัญหาทางเศรษฐกิจสำคัญ 4 ประการคือ

- (ก) มีปัญหาทางด้านการผลิตและการจำหน่ายซึ่งจะเป็นหนทางทำให้รัฐบาลประสบปัญหาทางด้านการขายของรัฐบาล
- (ข) ประสบปัญหาคานกำลังแรงงานที่มีฝีมือและเจ้าหน้าที่เทคนิค
- (ค) ประสบปัญหาของการพัฒนาเทคโนโลยีสมัยใหม่
- (ง) ขาดการไหลเข้าของทุนและการลงทุนของเอกชนทั้งภายในและภายนอกประเทศ

ซึ่งการแก้ปัญหาเหล่านี้ก็คือการพัฒนาเศรษฐกิจโดยอาศัยทุนและเทคโนโลยีจากต่างประเทศเป็นตัวกระตุ้น¹ ซึ่งถ้าประเทศเหล่านี้รับข้อเสนอในการแก้ปัญหานี้ก็จะมีนโยบายเศรษฐกิจแบบเปิด และรับทุนจากต่างประเทศซึ่งก็เป็นการเปิดโอกาสให้กับสหรัฐอเมริกาด้วย เพราะภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สหรัฐอเมริกามีได้ฐานะนำทางการทหาร และเป็นผู้นำโลกเสรี ประชาธิปไตยแต่เพียงอย่างเดียว โครงสร้างทางเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกายังได้เติบโตขึ้นมาในฐานะนำทั้งทางการเงิน การธนาคาร การลงทุน การค้าระหว่างประเทศ ด้วยเหตุนี้ความต้องการทรัพยากรธรรมชาติที่จะป้อนกระบวนการผลิตของคน² ความต้องการตลาดเพื่อ

1

Samuel P. Hayes, The Beginning of American aid To Southeast Asia : The Griffin Mission of 1950 (Massachusetts : Heath Lexington Book, 1971), p.33.

2

Andrew Mack, "Comparing Theories of Economic Imperialism" in Steven J. Rosen, James R. Kurth (ed.), Testing Theories of Economic Imperialism . . ., p.41.

การค้าและการลงทุนในรูปแบบต่าง ๆ¹ อันนำมาซึ่งผลกำไรของตนและการพิทักษ์ในระบบเศรษฐกิจโลกเป็นระบบเศรษฐกิจที่เสรี ปราศจากข้อจำกัดทางการค้าจึงมีความสำคัญยิ่ง²

จุดมุ่งหมายในการศึกษา

1. จะทำการศึกษาความขัดแย้งระหว่างสหรัฐอเมริกากับสหภาพโซเวียตในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ ซึ่งมีผลต่อนโยบายของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคนี้โดยเฉพาะในกรณีของไทย
2. ศึกษาค้นคว้าผลของความขัดแย้งระหว่างสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตในส่วนของสหรัฐอเมริกา มีส่วนเกี่ยวข้องกับนโยบายต่างประเทศและนโยบายทางเศรษฐกิจของไทยอย่างไรบ้าง
3. นโยบายของสหรัฐอเมริกาอันเนื่องมาจากผลของความขัดแย้งกับสหภาพโซเวียตนี้มีผลต่อการเมืองและการเศรษฐกิจภายในของประเทศไทยอย่างไร
4. จะทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกากับผู้นำไทยในเชิงผลประโยชน์ร่วมกันหรือไม่

¹ Theodore H. Moran, "Foreign Expansion as an Institutional Necessity for US. Corporate Capitalism : The Search for a Radical Model," World Politics (April 1973), pp.369-386.

² Robert I. Rhodes, Imperialism and Underdevelopment : A Reader (New York : Monthly Review Press, 1970), p.20.

สมมติฐานในการศึกษา

1. เนื่องจากความขัดแย้งระหว่างสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต ซึ่งมีผลทำให้ต่างฝ่ายต่างมุ่งขยายเขตอิทธิพลของคนออกไป และการขยายอิทธิพลของคอมมิวนิสต์ในเอเชีย และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นับตั้งแต่ชัยชนะของคอมมิวนิสต์จีนเป็นต้นมา มีผลให้สหรัฐอเมริกาต้องปรับนโยบายต่างประเทศเพื่อสกัดกั้นการขยายตัวของคอมมิวนิสต์ดังกล่าว

2. เพื่อให้นโยบายการสกัดกั้นการขยายตัวของคอมมิวนิสต์ดังกล่าวมีประสิทธิภาพยิ่ง สหรัฐอเมริกาจึงได้เข้ามาบีบบังคับและโคกกลายมาเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการเมืองและทางเศรษฐกิจภายในของไทย เพื่อให้เกิดรัฐบาลและระบบเศรษฐกิจที่มีประสิทธิภาพต่อการสกัดกั้นการขยายตัวของคอมมิวนิสต์

ข้อมูลและเอกสารที่ใช้ในการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) และดำเนินการวิเคราะห์ทางประวัติศาสตร์ โดยอาศัยข้อมูลต่าง ๆ คือ

1. เอกสารทางราชการจากสหรัฐอเมริกา เช่น นโยบายของรัฐบาล รายงาน ตลอดจนเอกสารโต้ตอบของหน่วยงานระดับสูง เอกสารทางราชการไทย เช่น บันทึกและรายงานของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องในด้านการเศรษฐกิจ เช่น จากสำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สภาพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ กระทรวงอุตสาหกรรม

2. เอกสารอ้างอิง เช่น เอกสารการวิจัย เอกสารประกอบการสัมมนา วิทยานิพนธ์ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3. หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

4. สัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง